

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

**UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTAB RAHBARLARINING BOSHQARUV
USLUBLARI: TURLARI VA TAHLILI**

Roziqova Muyassarxon Muhammad qizi
Qo'qon davlat universiteti 1-bosqich doktoranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada umumiy o'rta ta'lim maktab rahbarlarining boshqaruv uslublari, ularning pedagogik jamoa faoliyatiga ta'siri, rahbarlik uslublarning zamonaviy tiplari hamda ularni tahlil qilish mezonlari yoritilgan. Shuningdek, demokratik, avtoritar va liberal boshqaruv uslublarning o'ziga xos xususiyatlari tahlil etilgan hamda o'zbek ta'lim tizimi misolida samarali rahbarlikning ilmiy-nazariy asoslari bayon etilgan.*

Kalit so'zlar: *boshqaruv uslubi, rahbarlik faoliyati, pedagogik jamoa, demokratik boshqaruv, avtoritar uslub, zamonaviy menejment, ta'lim tizimi, samaradorlik.*

Аннотация. *В статье рассматриваются стили управления директоров общеобразовательных школ, их влияние на деятельность педагогического коллектива, современные типы стилей лидерства и критерии их анализа. Анализируются особенности демократического, авторитарного и либерального стилей управления, а также излагаются научно-теоретические основы эффективного лидерства на примере системы образования Узбекистана.*

Ключевые слова: *стиль управления, лидерская деятельность, педагогический коллектив, демократическое управление, авторитарный стиль, современный менеджмент, система образования, эффективность.*

Abstract. *This article discusses the management styles of general secondary school principals, their impact on the activities of the pedagogical team, modern types of leadership styles and the criteria for their analysis. Also, the specific features of democratic, authoritarian and liberal management styles are analyzed, and the scientific and theoretical foundations of effective leadership are outlined using the example of the Uzbek education system.*

Keywords: *management style, leadership activities, pedagogical team, democratic management, authoritarian style, modern management, education system, efficiency.*

Ta'lim tizimining sifat va samaradorligi, eng avvalo, uni boshqaruvchi rahbarlarning kasbiy kompetensiyasi hamda boshqaruv uslubiga bog'liqdir. Maktab rahbari (direktor) — ta'lim muassasasining strategik yo'nalishini belgilovchi, inson resurslarini boshqaruvchi, pedagogik jamoa faoliyatini tashkil etuvchi asosiy shaxsdir. Shu bois, maktab rahbarining boshqaruv uslubi nafaqat jamoaning ruhiy muhitiga, balki ta'lim sifati va o'quvchilar yutuqlariga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi.

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

Boshqaruv uslubi (management style) — bu rahbarning boshqaruv jarayonida qaror qabul qilish, jamoa bilan muloqot o'rnatish, mas'uliyatni taqsimlash va motivatsiyani shakllantirishdagi o'ziga xos yondashuvini ifodalaydi.

Boshqaruv uslubi — bu rahbarning o'z jamoasiga, tashkilot a'zolariga va boshqaruv jarayoniga nisbatan tanlagan xulq-atvori, muloqot shakli va qaror qabul qilishdagi yondashuvini ifodalovchi ijtimoiy-psixologik kategoriya hisoblanadi.

Ilmiy nuqtayi nazardan, bu tushuncha “rahbar shaxsining individual xususiyatlari bilan tashkiliy muhit o'rtasidagi o'zaro munosabat shakli” sifatida izohlanadi (Likert, 1961; MakGregor, 1960).

Boshqacha aytganda, boshqaruv uslubi – bu rahbarning o'z jamoasiga ta'sir o'tkazish, maqsadlarga erishish va motivatsiyani shakllantirishdagi xulqiy modelidir. U rahbarning bilim, tajriba, shaxsiy qadriyatlari va tashkiliy madaniyat bilan uzviy bog'liq.

Psixologiya va menejment nazariyalariga ko'ra (M. Vebber, K. Levin, A. Fayol, D. MakGregor), boshqaruv uslubi rahbarning shaxsiy fazilatlari, jamoaning madaniy qadriyatlari va tashkiliy struktura bilan uzviy bog'liqdir.

Tadqiqotlar (Maslow, Likert, Fayol, MakGregor) va mahalliy pedagogik amaliyot asosida quyidagi uch asosiy boshqaruv uslubi ajratiladi:

1. Avtoritar (buyruqbozlik) uslub

Rahbar barcha qarorlarni mustaqil qabul qiladi, jamoa fikriga kam e'tibor beradi. Nazorat kuchli, lekin tashabbus past bo'ladi.

Misol: yangi islohotlar davrida ba'zi rahbarlar yuqori intizomni saqlash maqsadida bu uslubdan foydalanadilar.

2. **Demokratik (hamkorlikka asoslangan) uslub** Rahbar jamoa bilan maslahatlashib qaror qabul qiladi, ishonch va hamkorlik muhitini yaratadi.

Misol: innovatsion loyihalarni amalga oshirishda samarali uslub hisoblanadi.

3. **Liberal (erkin) uslub** Rahbar jamoaga katta mustaqillik beradi, aralashuv darajasi past.

Maktab rahbarlarining boshqaruv uslubini tahlil qilish uchun quyidagi mezonlar muhim:

- Kommunikativ faoliyat (rahbar va jamoa o'rtasidagi muloqot sifati);
- Motivatsion yondashuv (xodimlarni rag'batlantirish darajasi);
- Tashkiliy madaniyat (jamoaning psixologik muhiti);
- Qaror qabul qilish jarayoni (kollegiallik yoki buyruqbozlik);
- O'zgarishlarga moslashuvchanlik (innovatsiyalarni qabul qilish qobiliyati).

Hozirgi kunda maktab boshqaruv tizimida integrativ uslub shakllanmoqda. Bu — demokratik va menejerlik yondashuvlarini uyg'unlashtirgan, natijaga yo'naltirilgan boshqaruv modeli bo'lib, quyidagi elementlarni o'z ichiga oladi:

- Strategik rejalashtirish (ta'lim sifatini oshirish maqsadida);
- Tashkiliy muhitni rivojlantirish (jamoaviy birdamlikni kuchaytirish);

**TALIM STRATEGIYASI: YUQORI MALAKALI BO'LAJAK PEDAGOG
KADRLAR TAYYORLASH ISTIQBOLLARI**
mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
21.10.2025

▪ Innovatsion liderlik (raqamli texnologiyalar va zamonaviy menejment tamoyillari asosida qarorlar qabul qilish).

Ushbu modelda rahbar o'z jamoasining psixologik xususiyatlarini chuqur tahlil qilib, shaxsiy yetakchilik sifati orqali jamoani umumiy maqsad sari yo'naltiradi.

Maktab rahbarining boshqaruv uslubi — ta'lim sifati muhim omillaridan biridir. U nafaqat tashkiliy jarayonni, balki insonlararo munosabatlarni ham belgilaydi. O'zbekiston ta'lim tizimida demokratik va innovatsion boshqaruv uslublariga o'tish maktab rahbarlaridan yuqori boshqaruv kompetensiyalarini, zamonaviy menejment yondashuvlarini o'zlashtirishni talab etadi.

Samarali rahbarlik — bu boshqaruvning qat'iyligi va insonparvarligini uyg'unlashtira olgan yetakchilik faoliyatidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Fayol, A. (1949). General and Industrial Management. London.
2. Likert, R. (1967). The Human Organization: Its Management and Value. New York.
3. МакГрегор, Д. (1960). Человеческая сторона предприятия. Москва: Прогресс.
4. Weber, M. (1947). The Theory of Social and Economic Organization. Oxford University Press.
5. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, 2020-yil.
6. Xolbekov, X. (2021). Ta'lim muassasalarini boshqarish psixologiyasi. Toshkent.
7. Nurmatova, S. (2022). Pedagogik menejment asoslari. Toshkent: Fan nashriyoti.
8. UNESCO (2023). School Leadership and Management in the 21st Century. Paris.